

Gúzsba kötve táncolni

A mezőgazdasági termelés bázisát a növénytermesztés adja. Ennek az ágazatnak a klímaváltozás miatt újabb és újabb kihívásokkal kell szembenéznie és megküzdenie, olyannyira, hogy a hagyományokra alapozva már alig-alig lehet tervezni, előre tekinteni. A Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége legutóbbi elnökségi ülésén „A búza termesztésére ható hazai és nemzetközi tényezők” című előterjesztést tárgyalta, amelyet Csósz Tibor, a MOSZ tanácsosa jegyzett. Az elnökség a vita után egyhangú szavazással hagyta jóvá a határozati javaslatot.

Az idei év rendhagyó lesz a gabonatermesztésben, mert ez volt az első olyan esztendő, amikor 2018 végén és 2019 elején a kihívások új formájával került szembe az agrárium: az eddig nem tapasztalható, télen jelentkező csapadékhiánnyal. Már ősszel, a vetések előkészítésekor kevés volt a csapadék, és a vízhiány a tavaszi vetések elkezdéséig kumulálódott. Ez meglátszott az állományokon, és a megerősödésükre egészen április végéig kellett várni, amikor megérkezett a várva várt eső. A féléves vízhiány minden bizonnyal kihat az idei kalászos- és repcevetések fejlődésére. A jövőben ehhez hasonló körülmények között kellene egyre jobb terméseredményeket produkálnia a mezőgazdaságnak, mondta Csósz Tibor.

MENNYISÉG ÉS MINŐSÉG

A tavaszi kultúráknál is hasonló körülményekkel kellett szembesülnie a gazdálkodók nagy részének. A kedvezőtlen kelés és áttelelés miatt több mint 20 ezer hektáron kiszántott repce helyére is nagyrészt kapás növényeknek kellett kerülnie. De ezeket is száraz talajba vetették, és bár talán jobb volt a magágyuk, attól még ezeket a növényeket is az utolsó pillanatban mentette meg a csapadék. A tavaszi növényeknek jól jött az eső, míg az őszi helyzetét javította valamivel, de ezt csak az aratás végén lehet majd megállapítani. Az általános gazdálkodói vélemény az, hogy a repcénél 25, az őszi kalászosoknál 15 százalékos kieséssel lehet számolni. Mivel az eső nemcsak a növényeknek, hanem a kórokozóknak is jökor jött, a betakarításkor érhetik még meglepetések a gazdálkodókat a termény minőségét illetően. A mennyiségi csökkenés a hazai ellátásban persze nem okoz gondot, mert

Csósz Tibor: a vízhiány kihat az idei kalászos- és repcevetések fejlődésére

az átlagosan megtermelt 5 millió tonna búzának csaknem a fele az export árualapja. Az utóbbi években viszont az a tapasztalat, hogy a kereslet az euro-minőség felé tolódik, hangsúlyozta a tanácsos.

EU-S ÉS VILÁGPIACI KITEKINTÉS

Az aktuális előrejelzések azt mutatják, hogy a gabonafélék terméskilátásai kedvezőek. Oroszországban a szokásosnál lényegesen korábban, már március második felében megkezdődtek a tavaszi munkák. Az idei kilátások eddig jók. Az USA őszi vetésű búzaállománya is jó állapotban van, az USDA felmérése során 62 százalék kapott jó vagy kiváló minősítést, és csak 8 százaléka gyenge minősítést.

Az International Grains Council (IGC)

számításai szerint 2018-ban a búzatermesztés 3,5 százalékkal, a készletek pedig 2,5 százalékkal csökkentek világszinten. A zárókészletet 264 millió tonnára, a búza termésmennyiségét 735 millió tonnára becsülték legutóbb. Idénre az IGC előrejelzése ismét növekedést jósol, a szervezet becslése szerint a termésmennyiség meghaladhatja a 760 millió tonnát. Az USDA júniusi elemzése szerint ennél is kedvezőbb lehet a helyzet, ők 780,8 millió tonnát jósolnak.

AZ EXPORT ALAKULÁSA

Hazánkban az étkezési búza a felvásárlási ára szinte semmit nem változott az elmúlt fél évben, 55 ezer és 62 ezer forint között hullámozott a tonnánkénti ár.

Az EU többi tagállamában nem számolnak a tavalyihoz hasonló nagyságú kieséssel, így az ártrendek nem változnak érdemben.

Az elmúlt esztendőben csökkent az export az előző évihez képest, aminek a Duna rendkívül alacsony vízállása volt az egyik oka. A folyami hajózás megerősítése mindenképpen segítene a kereskedelemben, amihez elengedhetetlen a magyar szakasz rendbetétele, elvégre a térségben ez a legelhanyagoltabb. A hajózás költségei viszont még mindig kedvezőbbek a vasút és a közút költségeihez képest, ráadásul ez a szállítási forma a legkevésbé környezet-szennyező. A Magyarországról exportált búza 95 százalékát uniós tagországokban

Búzaárak az elmúlt fél évben (Ft/t, 2018-19)

Búzaminőség	Október	November	December	Január	Február	Március	Április	Május
Takarmány	54 274	49 167	48 673	55 767	57 509	56 759	54 235	51 684
Étkezési/Euró	55 494	56 748	55 322	59 629	61 473	59 804	60 096	56 350

Forrás: AKI

értékesítik. A legnagyobb mennyiséget Olaszországba, Romániába, Ausztriába exportáljuk. Alapvetően euro-búza alapú a kereskedés. A javító búza iránti olasz kereslet csökkent. Magyar szempontból Bosznia a legnagyobb minőségibúza-felvető ország, oda 200 ezer tonna minőségi búzát exportálunk évente. Ma már az orosz, az ukrán, a bolgár, a német áruval versenyez a magyar kalászos. Ezeket az országokat az euro-minőség jellemzi, amit malmokban is felhasználnak.

A TERMELÉSI FELTÉTELEKET RONTÓ INTÉZKEDÉSEK

A MOSZ Gabonaválasztmánya május közepén vette górcső alá a gabonatermelésre ható egyéb problémákat. Ennek során vizsgálták az agrárkárenyhítési rendszert, a földforgalmi törvény január 11-én hatályba lépett módosításának, valamint a növényvédőszer-hatóanyagok engedélyezésének változását, és végül az öntözés évtizedes problémáját.

A téli-tavaszi időjárás anomáliák ráirányították a figyelmet arra, hogy a jelenlegi rendszerben a kárenyhítési juttatásra való jogosultság megállapításakor a betakarított termés mennyiségéből indulnak ki. Ha az őszi vetést valamilyen ok miatt – most a csapadékhiány okán – kitárcsázták, és másodvetésre kerül sor, a kárenyhítés jelenlegi rendszerében egyáltalán nincs mód az előveteményhez kapcsolódó ráfordítások megfizetésére. A MOSZ kezdeményezte a kárenyhítési rendszer problémáinak felülvizsgálatát és kezelését. E témakörhöz kapcsolódóan került ismét napirendre az öntözés. Az érdekképviselő üdvözlö az új öntözési ügynökség létrejöttét, és azt várja, hogy az annak idején működő, csaknem 400 ezer hektáros öntözési terület mikor születik újjá. Talán nem kellett volna a 200 éve működő vízi társulatokat ellehetetleníteni, ugyanis ez nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a vízi műtárgyak rendkívül elhanyagolt és leromlott állapotba kerültek. Tény, hogy egy teljesen új rendszert sokkal költségesebb kiépíteni, mint egy meglévő folyamatosan karbantartani. A kormányzat deklarált célja, hogy 2024-ig 100 ezer hektárral növeljék az öntözhető terület nagyságát – de ennek a megvalósítása egyáltalán nincs köbe vésvé.

A FÖLDFORGALMI TÖRVÉNY HATÁSAI

A földforgalmi törvény módosítása mind a vásárlás, mind a bérlet vonatkozásában

a vetőmagtermelőknek kívánt előjogokat biztosítani. A MOSZ egyetértett a céllal, ez az előjog azonban csak akkor illeti meg a vevőt vagy bérlőt, ha nyilvántartásba veszik mint szaporítóanyag-előállítót, továbbá ha vásárlás esetén 10-ből 6 évben, bérleti szerződés esetén az időszak kétharmadában a teljes területen szaporítóanyag-előállítói tevékenységet végez a saját nevében. Ez 5 éves bérletet figyelembe véve 4 évet, 10 évnél 7-et jelent – azaz a feltétel teljesíthetetlen. További probléma, hogy aki a vetőmagot előállítja, az nem azonos azzal, aki az adott területen a termesztést végzi. Ők különböző jogokkal bírnak. A vetőmagtermesztő a szántóföldön a növényfajta vetőmagjának szaporítását végzi, míg a szaporítóanyag-előállító jogosult a növényfajta vetőmagjának szaporítására, feldolgozására, forgalomba hozatalára, illetve a szaporítóanyag-minősítési eljárást ő kezdeményezi. Az előállító végzi a teljes dokumentációt (pl.: minősítési kérelem beadása a Nébih-nek, származási igazolás kiadása), és a termesztőt nem ruhazza fel különböző jogokkal. Ezen a területen sokszor előfordul, hogy az említett fogalmakat összekeverik.

A MOSZ kezdeményezte a szakmaiságot nélkülöző szabályozás módosítását, oly módon, hogy aki ezzel az előjoggal élni kíván, annak ne a megvásárolt területen kelljen vetőmagot termelnie, hanem arra vállaljon kötelezettséget, hogy a teljes időszak alatt akkora többletterületen folytat vetőmagtermelést, amennyit ezen a jogcímen megvásárolt vagy bérbe vett, jelentette ki Csósz Tibor.

Az eddig használt hatóanyagokat az EU sorra felülvizsgálja, és egyre többnek az engedélyét korlátozza vagy függeszti fel. Az újonnan engedélyezett kiváltó anyagok hatásspektruma rendszerint szűkebb, kisebb dózisban alkalmazhatók, adott esetben a szer maga kisebb mennyiségben tartalmazza a hatóanyagot – így gyengébb védelmet biztosítanak. Ez kihat az eredményességre, a munkaszervezésre, és egyéb területekre, összességében pedig rontja a hatékonyságot és a versenyképességet. Hogy a búzánál maradjunk, az EU betiltotta például a kalászosokban eddig használt thyrantartalmú csávázószereket, a szerrel csávázott vetőmagok 2020. január 30-áig használhatók fel. Nem az a probléma, hogy egyes szerek alkalmazását korlátozzák, hanem hogy nincs vagy nem megfelelő a helyettesítő szer. Ebben az esetben is így történt, márpedig

ez a gombabetegségek által okozott károk növekedését eredményezheti.

Az EU új direktívája 2011-ben megváltoztatta az addigi eljárásrendet, és azóta a hatóanyagokat – az elővigyázatosság elve alapján – káros hatásuk feltételezése esetén is kizárják vagy kilitják. Ez azt eredményezi, hogy a felülvizsgált és az új szerek minimális hányada kaphatja meg a szükséges engedélyeket. Azon túl, hogy ez a szabályozás alkalmanként súlyos gondokat okozhat a termés megvédésében, egyúttal azt a látszatot kelti, mintha a mezőgazdaság veszélyeztetné a környezetet. Ezt a MOSZ többször cáfolta, és felhívta rá a figyelmet, hogy a jelenlegi szemlélet komoly élelmiszerbiztonsági kockázatokat rejt magában. Ezért nagyon fontos lenne, hogy valós hatásvizsgálatok mellett vizsgálják újra ezeket a hatóanyagokat.

TERMÉSÁTLAG ÉS A BÚZAFAJTÁK

Magyarországon a minőségi búza előállításának komoly hagyománya van. Az elmúlt években azonban sokat változott a piac, már nem ismeri el az árban a minőséget. Legalább két évtizedre visszatekintve, az étkezési és a takarmánybúza ára közötti különbség – néhány év kivételével – mindig 3000 Ft/t körül volt, sőt, éven belüli adatokat vizsgálva sokszor azzal szembeesülünk, hogy az árak teljesen egymásba csúsznak. Még nagyobb a probléma az euro- és a minőségi (malmi és javító) búza minősége közötti árkülönbség elismerése. Miközben a kereskedők egyre növelik a minőségi búzával szemben támasztott követelményeiket, addig az árak alig vagy egyáltalán nem térnek el az euro-búza áráról.

Ilyen körülmények között alapjaiban újra kellene gondolni búzatermelési gyakorlatunkat. Az érdekképviselő véleménye az, hogy aki ilyen körülmények között eredményes akar lenni, annak a termelési adottságaihoz igazított termesztéstechnológiával, bő termésű fajtákkal kell dolgoznia, legyen az akár fajta, akár hibrid, és akár külföldi, akár hazai nemesítés. Európában jellemzően egyre csökken a vetett búzafajták száma, hazánkban viszont ma már szinte áttekinthetetlen az engedélyezett és a termelésben is megjelenő fajták sokasága. Számuk megközelíti a háromszázat. Az állami szerepvállalás ezen a területen is elkerülhetetlen, mondta végzetül Csósz Tibor.

H. Gy.